

Drevorubačská zemlanka na lúke Senyánszkeho: aj dnes sú tu viditeľné stopy infraštruktúry tradičného maloplošného hospodárenia.

Trasa náučného chodníka sa začína od zemlanky Senyánszské lúky, prejde cez rampu na lúku a pokračuje najprv po lesnej približovacej ceste vyznačenej aj na mape, po zemnej ceste okolo vrchu Szántó, resp. vrchu Őr. Z jej rôznych bodov sa nám javí krásny výhľad na oblasť. Prechádza cez rôznorodo exponovaný terén a tak nám odhalí rôzne typy lesných a rastlinných spoločenstiev (ako napr. acidofilné dubiny, karpatské horské bučiny a lesné rúbaniskové lúky).

Na dosiahnutie vrchola vrchu Őr máme možnosť dostať sa zo smeru lúky Köles, kde sa nachádza stanica predstavujúca historickú minulosť oblasti, resp. ornitologickú postriežku a výhľadový bod, Náučný chodník sa na mieste Szakadás pripája k lesnej približovacej ceste smerom na lúku Csata.

Spoločenstvo Hypno-Polypodiety, čiže rakyta cyprusovitýho (*Hypnum cupressiforme*) a sladica obyčajného (*Polypodium vulgare*). Ich mikrobiotopom je kamenný múrik násypu vybudovaného z kameňov suchou cestou, zemnej cesty zo strany doliny.

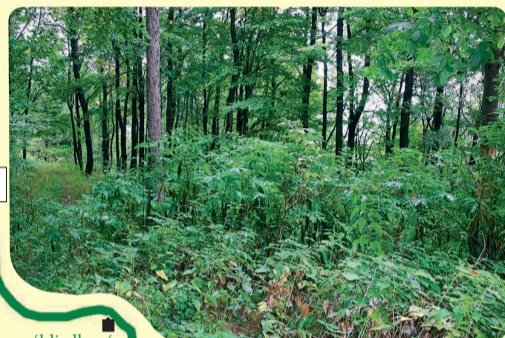
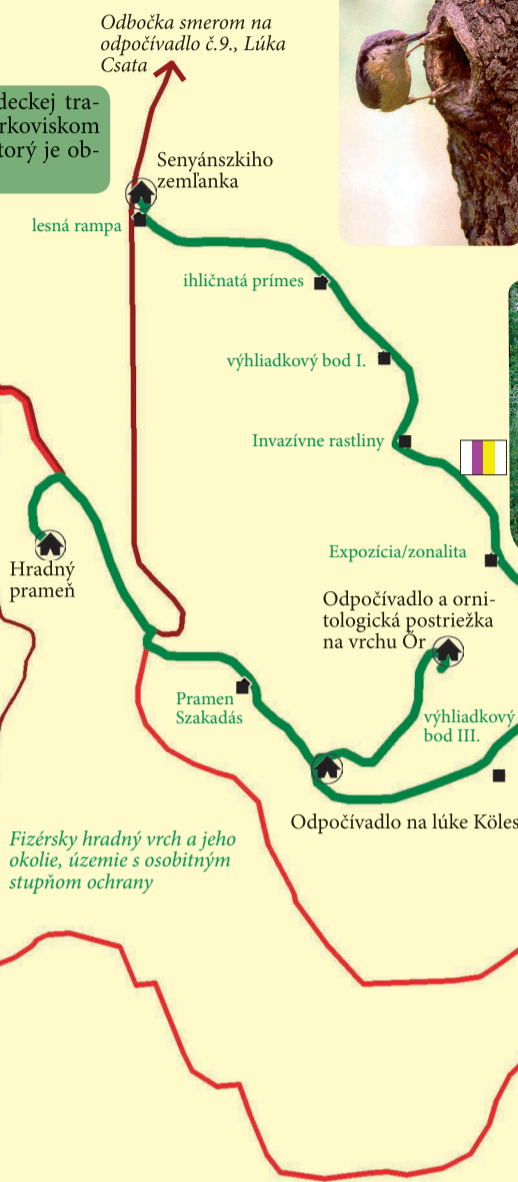
Brhlik lesný

Tu pokračuje po plánovanej cyklistickej a jazdeckej trase smerom na hradné parkovisko, ale pred parkoviskom prudko odbočí v smere Hradného prameňa, ktorý je obklopený starými výberovými jedincami buka.

Skupinovitá smrekovcová prímies.

10. Na parkovisku pod hradom Fizér

Invazívne rastliny: objavenie sa bazy čiernej (*Sambucus nigra*) a bazy chabzdovej (*Sambucus ebulus*) pri stretávke vrchov Szántó a Őr.

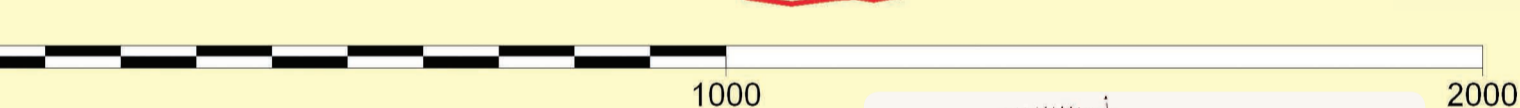
Legenda:

- odpočívadlo
- náučný chodník
- územia s osobitným stupňom ochrany v Maďarsku, respektíve chránené územia územia národného významu na Slovensku.
- asfaltová cesta
- spevnená cesta, zemná cesta
- štátna hranica (Maďarsko-Slovensko)
- turistická sieť a náučný chodník prírodného parku Veľký Milič

Trasa plánovaného chodníka skalnatej trávy

Fizérske hradné vrchy a jeho okolie, územie s osobitným stupňom ochrany

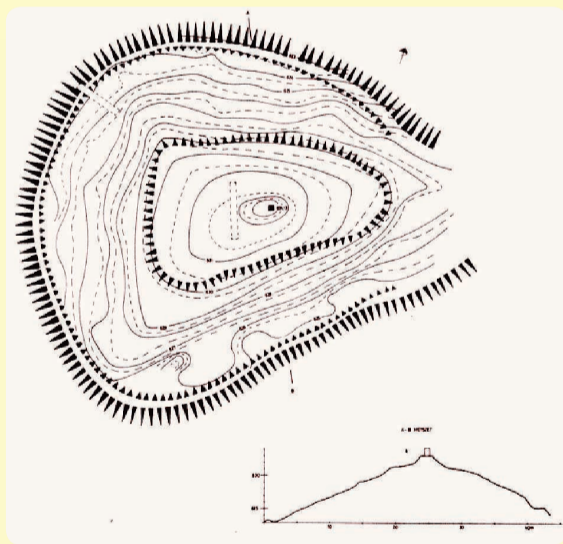
Odpočívadlo na lúke Köles

Výtok prameňa Szakadási vykladaný plochými kameňmi

Prvosienka jarná

Pôdorys zemnej hradby pevnosti na vrchu Őr.

NÁUČNÝ CHODNÍK NA ŐR-HEGY

Dĺžka: 2.840 m
Najväčší výškový rozdiel: 173,2 m

Fizérske hradné vrchy, na pravo Kopaszka, potom vrchol vrchu Őr, severo-východným smerom pevnosť slúžiaca na pozorovanie.

Základom rozvojového programu ekoturistiky pre Naturpark Veľký Milič, ktorý bol založený v roku 2003 je realizačný plán z roku 2004.

Popis náučného chodníka:

Drevorubačská zemianka Senyanszského lúky: obnovená budova niekdajšieho pozostatku lesohospodárskej infraštruktúry. Lesné zemianky prispôsobili terénnym danostiam:

poď polovice boli zabudované do zeme, vyťaženie poďy použili v tenkej vrstve na prikrýtie strechy. Dosskovú vrstvu zakryli dechtovým papierom a pokrýli tenkou vrstvou poďy. Vyťažené kamene použili k výstavbe bočných a predných múrov.

Rampa na Senyanszského lúke: pri stretávke troch lesníckych približovacích ciest, 1. tzv. cestu na lúke Csata, 2. zemnej cesty zo smeru vrchu Szántó, 3. lúky Perence – Bükk a zemnej cesty zo smeru Senyanszského lúky sa nachádza pre Zemiplín typická, kamenná rampa. Je to niekdajšie, v súčasnosti menej používané miesto manipulácie a uskladňovania drevnej hmoty. Kamenný múr napomáha úrovňovej nakládke materiálu. Kvôli sporadickému používaniu je plocha rampy zarastaná burinou.

Stúpanie umelo vytvorenej zemnej cesty okolo vrchov Szántó a Ór bolo vytvorené percentuálne rovnomerným stúpaním a klesaním. Na vyznačenej trase bol v počiatkoch skautský chodník v šírke 70-90 cm s vyrovnaným povrchom. Počas neskorších poľovačiek sa podarilo presvedčiť majiteľov Károlyovcov, aby tieto trasy rozvíjali, berúc do úvahy zaujímavý hospodárskej úpravy lesov.

Preďstavenie ihličnatej prímesty: Pre Milič a okolie je ihličnaté zalesňovanie typické len na malých plochách. Keď sa ihličnaté lesy v oblasti nachádzajú roztrúsené a na malých plochách, napriek cudzodosti nie sú z ekologického hľadiska nepriaznivé, lebo zvyšujú biodiverzitu vegetácie tejto oblasti. Časté je skupinové sadenie prímesty druhov smrekovca a smrekka, no mnohé zo smrekov sú v štádiu vysychania.

Výhľadový bod I.: na tomto mieste sa otvára panoráma v smere Veľkého Miliča. (Smerom zo západu na východ: vrch Remete, vrchol Domu-Hermana (884 m), Veľký Milič (896 m)).

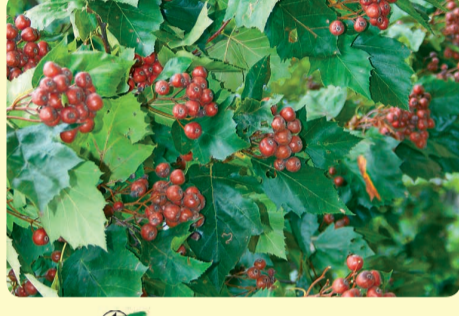
Rozšírenie invázivných rastlín: objavenie sa nitroflných druhov rastlín (baza čierna (*Sambucus nigra*) a baza chabzdová (*Sambucus ebulus*)) indikujú narušenie v sedle na menšom pásme medzi vrchom Szántó a Ór. Aj tu je charakteristické vysádzanie ihličnatej prímesty (smrekovec, smrek).

Expozícia/zmena zonality: na tomto mieste sa expozícia náhle mení smerom na sever v miernom kaňone a asi do 10 metrov sa suchá acidofilná dubina mení na čistú bučinu. Bučiny znamenajú zakaždým vyrovnanejšie, vlhšie podmienky. Na tomto istom mieste, na sklone cesty z nasucho kladených ka-meňov, možno nájsť machovo-papradové mikrospoločennstvá.

Výhľadový bod II.: otvorená panoráma smerom na Veľký Milič, Sóljom-bérc, resp.smerom do doliny Pusztafalu.

Výhľadový bod III.: panoráma smerom do kotliny Medzihoria: pohľad je podobný panoráme z hradu na východ: pred očami sa nám objaví kotlina s množstvom pavulkáňov, kde prirodzene vidno aj isté rany oblasti, ako napr. perlitová baňa v Pálháze, alebo vysielacia veža vo Fizerkajate. V blízkosti výhľadového bodu sú stopy vo niekdajšom vojenskom objekte z druhej svetovej vojny.

Lúka Kóles: v dôsledku zanedbania kosenia a pasenia, krikmi porastená lesná rúbansková lúka, v minulosti využívaná zamestnancami lesnej správy. Možno tu sledovať ústup travnatých druhov a rozšírenie bylín s vysokými stonkami, ako aj začínajúcu sukcesiu krov, ako ruža šípková, hloch a trnka. Z lúky Kóles sa nám naskytuje možnosť dostať sa po turistickom chodníku na štít vrchu Ór. Na vrchu Ór možno objaviť stopy po dvojitej pozemnej hradbe: terénne formy jednoznačne poukazujú na základy niekdajšej pravidelnej stavby.

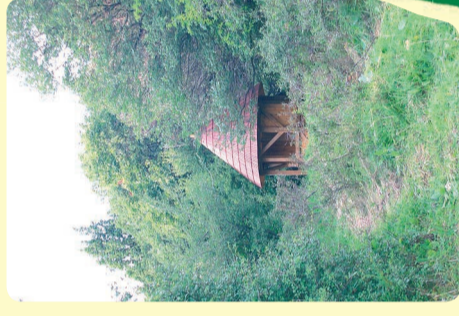
Plody jarabiny

Fúzač veľký

Hrúb smrekový

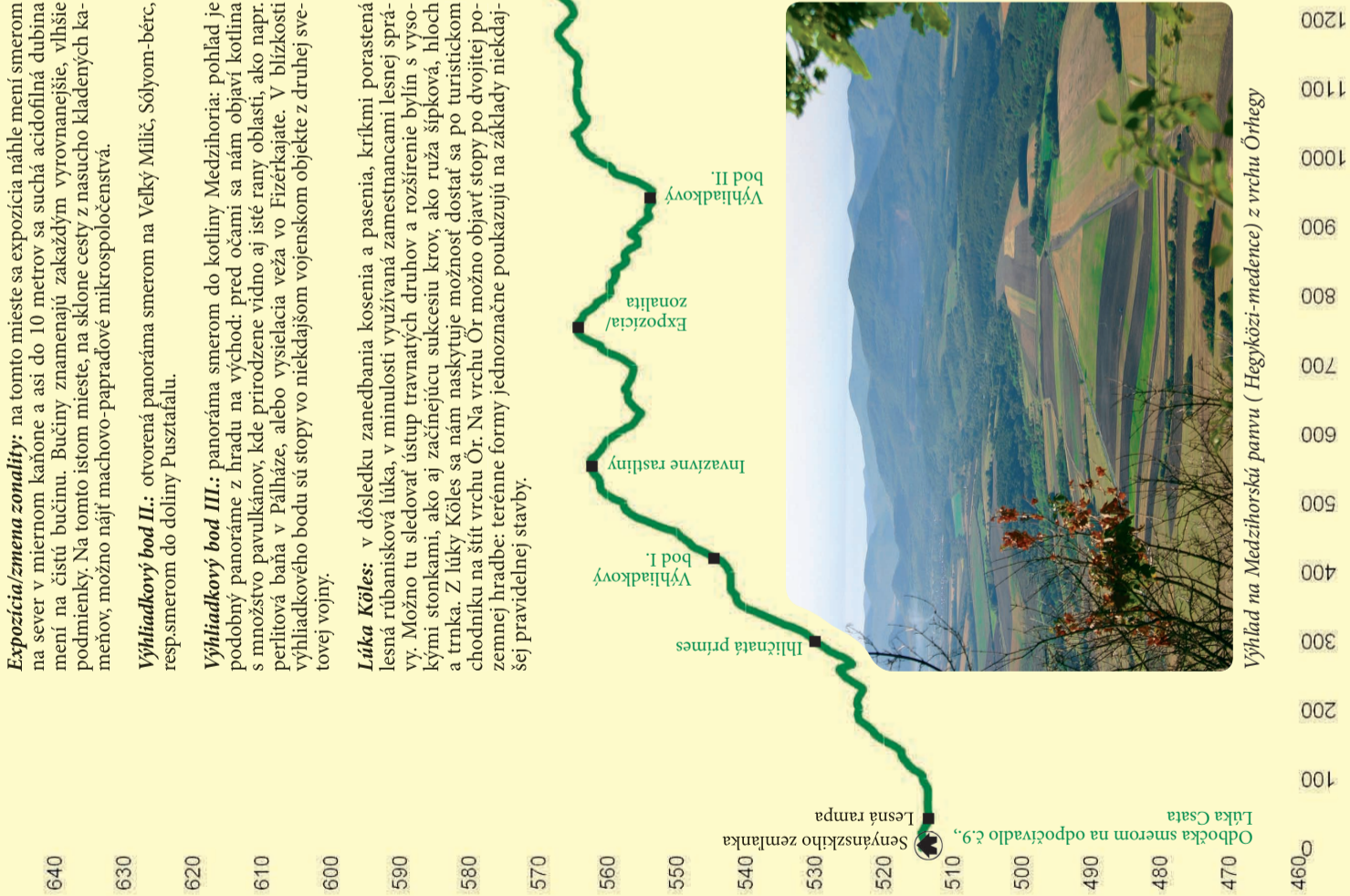
Odpočívadlo na lúke Kóles

Odpočívadlo na lúke Kóles

Kuriatko jedlé

Odpočívadlo a ornitologická postreška na vrchu Ór

Archeologický výskum z roku 1992 medzi stredovekými nálezmi opisuje aj keramické črepy z novej doby kamennej. Vrch Ór je teda od pradávna na využívanou oblasťou, v stredoveku bol svojmu menu zodpovedajúco strážnym vrchom. Pevnosť strážneho vrchu fízerskeho hradu mala za funkciu signalizovať do horného Medzihoria blížiace sa nebezpečenstvo zo severo-východu a východu.

Prameň Szakadási: sa nachádza na konci doliny, v horskej bučine stredného veku a je ohraničený nasucho kladenými kameňmi. Pre odtekajúcu vodu vytvorili žlab.

Hradný prameň: jeho výtok sa nachádza medzi starými výberovými bukovými jedincami. Tento objekt je zaregistrovaný v štátnom registri lesných rekreačných objektov pod názvom Fízerský prameň. Pôvodne prameň vyteká na troch miestach, ale na konci 70-tych rokov ho Borsódský štátny lesný podnik sprístupnil pre rekreačné ciele. V dĺžke 20 m vybudovali ohradné kamenné múry, za ktorými terén zarovnali. Vyvierajúcu vodu potrubím koncentrovali na jedno miesto a v kamennej stene vybudovali výtok. Na zarovnannej časti za múrom je biotopom prílbovky bielej (Cephalanthera damasonium). Toto odpočívadlo je zástavkou niekoľkých náučných a turistických chodníkov.

V lesnom hospodárení miličskej oblasti bola ochrana prameňov a ich okolia veľmi dôležitá, o čom svedčí aj lesohospodársky plán (LHP) z roku 1937: „staré výberové stromy v okolí prameňov je potrebné nechať z prírodoochranských cieľov“. V lesohospodárskej jednotke Fízér 70 A s rozlohou 0,5 hektára sa nachádza starý bukový porast vo veku 204 rokov. Ich ďalšia ochrana je zabezpečená v LHP s vopred určeným rubným vekom 999 rokov.

Prílbovka biela, typická rastlina okolia Hradného prameňa

V rámci cezhraničnej spolupráce naturparku vidálo: Obec Slanec Hlavná 55/114, SK 044 17 Slanec www.intomilic.eu a Obec Fízér H-3996 Fízér, Kakkózi u. 2. www.fuzer.hu Podporilo: Program cezhraničnej spolupráce Maďarská republika-Slovenská rep 2007-2013

Fotografie: Dr. Laszlo Nyári Mária Vida Ing. Jozef Bela starosta obce Slanec: Kontras Design s.r.o.

Odberný expert: Technické riešenie: Dr. Laszlo Nyári Kontras Design s.r.o. HUSK/0901/2.2.1/0112.

Náklad: 5.000 kusov 2012

www.husk-ek.eu

Budujeme partnerstvá Európska únia Európsky fond regionálneho rozvoja

Obchodné publikácie nemajú vyjadrovať oficiálne stanoviská Európskej únie.